

Milý příteli,

v poslední době vznikla, jak uvádíš, v kruzích signatářů a příznivců Charty 77 jistá nervozita, vyvolaná skutečností, že polemický otevřený dopis Jana Lesaře následovaly texty dalších chartistů a také širší diskuse, písemně nezachycená. Mnozí chápou tento vývoj jako doklad narůstání rozporů v Chartě a jako příznak krize a rozpadů (přinejmenším začínajícího rozpadu) tohoto společenství. Řekl jsem k tomu již své: vidím v tom pouhý nezvyk a také příliš povrchní chápání "jednoty". Nemyslím, že by mělo nějaký smysl chtít nyní dokazovat, že rozpory nejsou "tak veliké" a že má Charta ještě daleko k nějakému "rozpadu". To se musí ukázat v budoucnosti - a já jsem hluboce přesvědčen, že se to opravdu ukáže a že nervozita se ukáže jako neoprávněná a zbytečná.

Mám však dojem, že kus té nervozity má svůj původ ještě někde jinde. Charta je v naší společnosti (a ostatně v celé moderní společnosti, jak se vyvíjí v našem století resp. v druhé její polovině) čímsi velmi zvláštním, nezvyklým, novým. Kdo tu specifickou povahu Charty nevidí nebo neuznává, může být často na rozpacích při jejím posuzování, může být nejednou zklaman ve svých příliš masivních nadějích a zůstane-li i do budoucna oslaben tzv. "reálně-politickým" pohledem na současnou společenskou situaci, může se dokonce posléze s Chartou rozejít a otočit se k ní zády. Má za to, že se musíme pokusit důkladně reflektovat dosavadní aktivitu Charty 77 a zkušenosti, které z ní vyplývají (a vůbec ne jednorázově, ale opetovaně a vždy znovu, neboť jsme opravdu na nových cestách, kde každý krok kupředu znamená veliké podstatné riziko, riziko nikoliv především politické nebo existenční, nýbrž generálně lidské, existenciální, a také epochální (vztahující se k celé epoše). Přísti řádky míním psát jako malý příspěvek k tomuto úkolu. Rozpačitost při hodnocení dosavadních aktivit a z ní vyvra-~~žující~~ nervozita, zda nejsme na falešné stopě, mohou být překonány jen za předpokladu ostřejšího vidění situace, v níž společensky a obecně lidsky jsme, a také ostřejšího vidění nové cesty, která se nám i všem otevřela právě Chartou.

V každé společnosti na určité civilizační a kulturní úrovni se objevují organizace a instituce dvojího, podstatně od sebe odlišného typu. Můžeme je dělit podle povahy jejich cílů: cíle jedné jsou konečné, cíle druhé naopak nekonečné. Podle toho mají organizace a instituce prvního typu pragmatický charakter, kdežto ty druhé jsou principiální. Oby tyty jsou funkční a potřebné v různých souvislostech a různých směrech. Ukázalo se však, že vážným nebezpečím pro společnost jsou kombinace resp. kříženci obou typů. Příkladem organizace pragmatické povahy je třeba politická strana; je založena na zájmech určité skupiny či vrstvy lidí a jejím cílem je tyto zájmy uspokojovat. Příkladem organizace či instituce povahy principiální je náboženská společnost (event. církev); cíle náboženské společnosti nelze dost dobře věcně uchopit a popsat, neboť nespočívají v něčem dalším, předmětném, čeho by bylo možno určitým postupem dosáhnout, nýbrž dosahuje se jich určitými aktivitami a úkony samotnými (starší myslitelé řečtí mluvili v tom smyslu o činnostech, které směřují k určitému cíli, a o činnostech, které mají svůj cíl samy v sobě; tento výměr však není dobrý, protože zakrývá podstatu věci). V minulosti se rozpoznalo, jak zhoubné následky má politická strana, která si osvojila některé rysy náboženské společnosti, nebo naopak náboženská společnost, která si stanovila politické (mocensko-politické) cíle. V obou případech totiž dochází k vytvoření něčeho vpravdě hybridního (Hybris znamená v řečtině zpupnost, pýcha, nevázanost, násilnost, zločin, hříšivost, týrání